

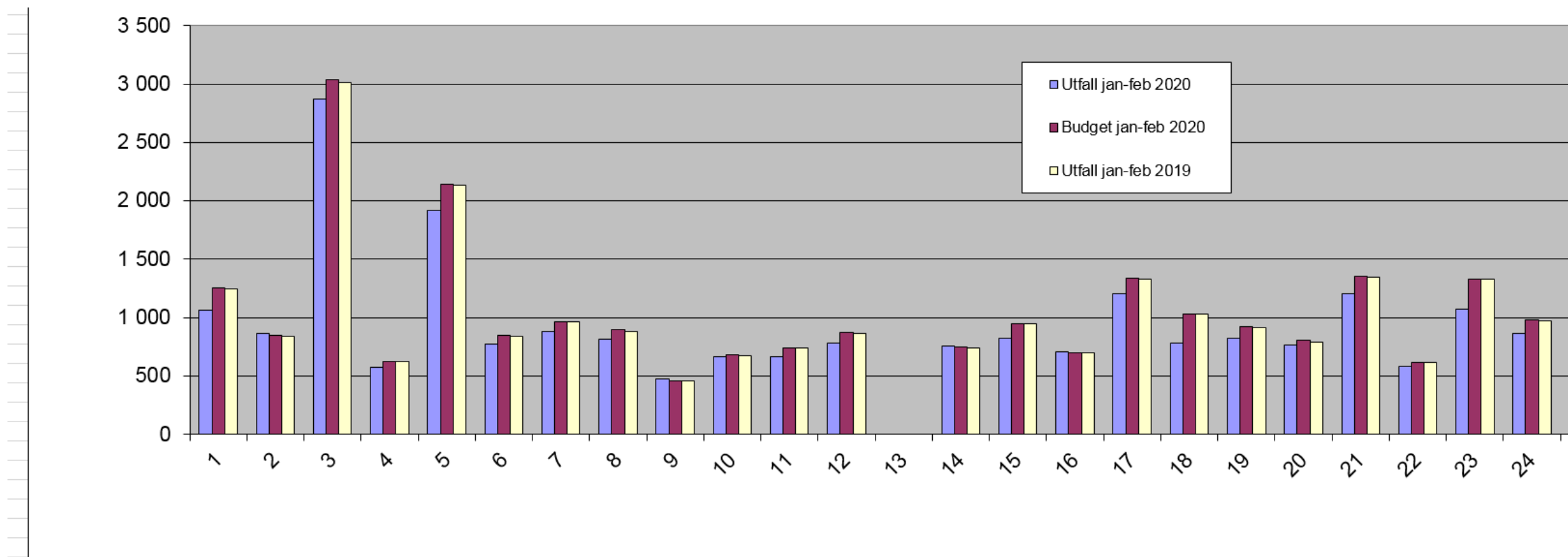
ØKONOMI – EXCEL

DEL 2

DAGENS AGENDA

- GJENNOMGANG AV HJEMMEOPGAVE
- PROSETER
- SKATTER & AVGIFTER
- FORTJENESTE & BRUTTOFORTJENESTE
- PRISING AV VARER

TIPS: Ha kalkulator, penn og papir tilgjengelig

Avdeling	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Utfall jan-feb 2020	1 068	864	2 871	574	1 920	770	881	815	474	662	662	779	0	760	823	705	1 206	786	819	765	1 205	584	1 069	861
Budsjett jan-feb 2020	1 251	845	3 035	624	2 144	845	968	900	459	680	742	871	0	750	951	701	1 339	1 032	920	803	1 354	615	1 331	982
Utfall jan-feb 2019	1 249	840	3 012	623	2 130	838	962	884	454	675	744	862	0	742	946	696	1 329	1 027	915	791	1 343	615	1 327	970

HJEMMEOPPGAVE

BRUK DIAGRAMMET FRA FORRIGE SIDE

Hvilke kommentarer og observasjoner trekker du ut av diagrammet?

Sånn løser du oppgaven

- 3 til 10 kommentarer (punkter) hvor du oppsummerer dine viktigste funn og observasjoner i diagrammet. Prioriter kommentarene (1 = viktigst osv...)
- Dersom du ønsker det kan du knytte tall og utregning til kommentarene / observasjonene dine for å støtte opp under funnene (NB! Ikke nødvendig)

LØSNINGSVEILEDER

1. Avdeling 3 har høyest volum / omsetning / salg (2871)
2. Avdeling 13 har ingen omsetning eller budsjett (nedlagt eller midlertidig stengt?)
3. Avdeling 9 bidrar minst av alle avdelinger i 2020 (454)
4. 19 av 23 operative avdelinger har gått under budsjettet sitt for 2020 (sett bort fra avd. 13)
5. Avdeling 2,9, 14 og 16 har gått over budsjettet sitt

LØSNINGSVEILEDER

6. De 3 største avdelingene volummessig er avdeling 3, 5, 7

7. 19 av avdelingene hadde bedre resultat i 2019 enn 2020

8. For 2020 har avdeling 3 kun klart 95% av fjoråret, altså en nedgang på 5% ($2871/3012 * 100 \% = 95\%$)

9. Resultatene i 2020 er generelt svakere enn i 2019

10. Fortsetter utviklingen kan bedriften tape penger og miste marginer

Prosent

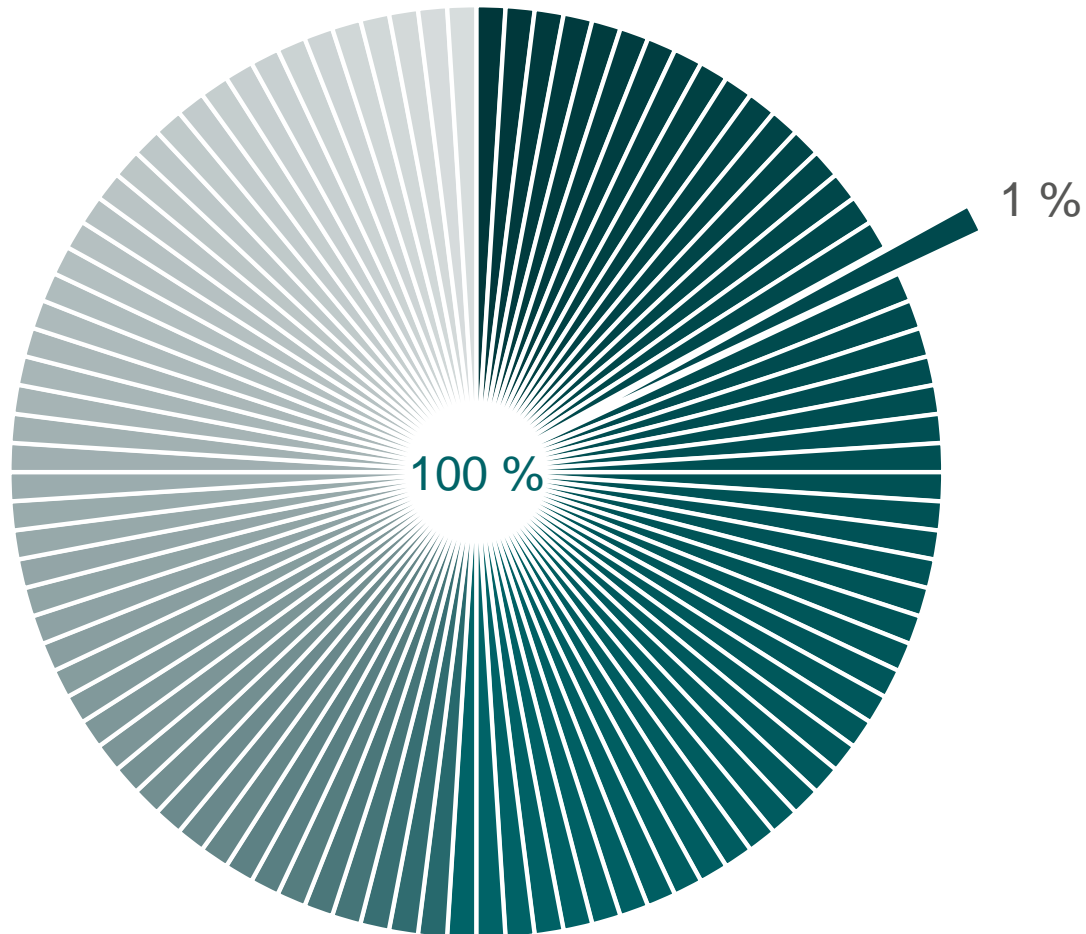
Hva betyr %

Del av 100

Én del – én hundredel – én prosent – 1%

Alt av noe = 100%

Prosent % - eksempler

Kaken er delt i 100 like store deler.

1 del = 1 hundreddel = 1%

100 deler = 100 hundreddeler = 100%

100% er alt.

Hele kaken.

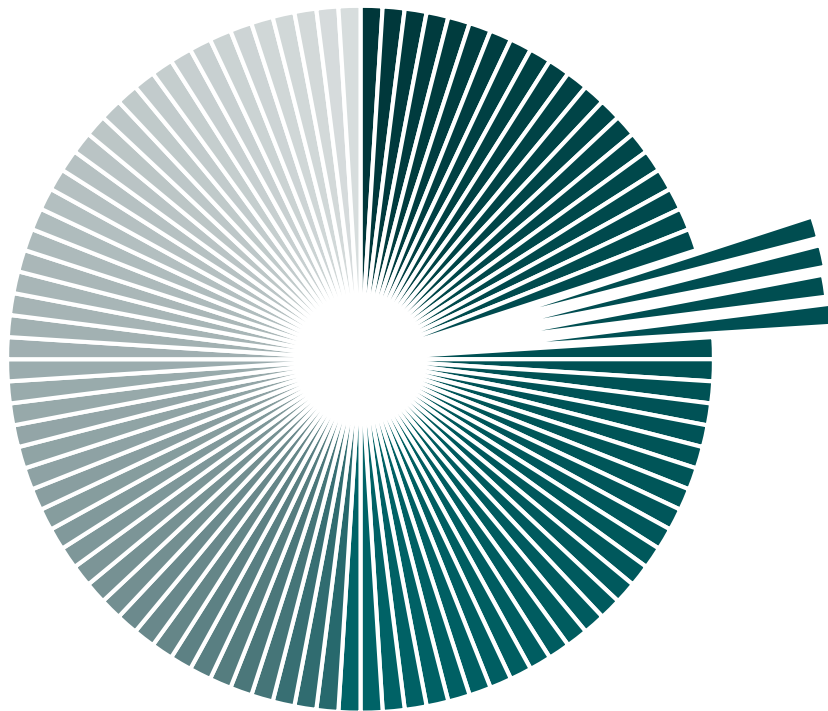
En kan ikke ha mer enn hele kaken.

Hvis jeg spiser hele kaken alene, så har jeg spist 100% av kaken

Prosentregning

100%, alt = 100

Hvis jeg spiser fire deler av kaken, så har jeg spist **fire av hundre** deler = 4%

Prosentregning

Vi bruker denne formelen for å regne ut %

$$\frac{\text{Antall du skal finne \% på}}{\text{Total du skal finne \% av}} \times 100 = \%$$

Eksempel: 5 personer av 20 ansatte er på kurs

$$\frac{5}{20} \times 100 = 25 \%$$

Den eneste gangen vi ikke kan bruke denne formelen er når vi regner med mva

Prosentregning – DIN TUR

Vi bruker denne formelen for å regne ut %

$$\frac{\text{Antall du skal finne \% på}}{\text{Total du skal finne \% av}} \times 100 = \%$$

Oppgave: Lise spiser 6 av 16 pizzastykker. Hvor stor andel av pizza'n spiser hun i % ?

Prosentregning – LØSNING

Lise spiser 37,5 % av pizzaen

Utregning:

$$6 / 16 * 100 \% = 37,5 \%$$

PROSENTER SOM DESIMALER

Tenk alltid at 100 % kan omskrives til 1,00

Eksempler

98 % omskrives til 0,98

14 % omskrives til 0,14

4 % omskrives til 0,04

Utregning ny- /før pris

For å finne ut hva 100 % er av et beløp, **ganger** en alltid med 1,00.

Skal en legge til en proSENTSats eller trekke fra en proSENTSats, tar en utgangspunkt i 1,00 for å finne ut hvilket nytt tall en skal **gange** med.

Øke pris = Gange * med 1, + %tallet

Redusere pris = Gange * med 0, + %tallet

EKSEMPEL – TREKKE FRA

Du har en vare som koster 130 kroner og du skal trekke fra 30 %

LØSNING: $130 * 0,70 =$

DIN TUR – TREKKE FRA

**Du har en vare som koster 155 kroner og du
skal trekke fra 40 %**

Hva blir den nye prisen?

LØSNING

**Du har en vare som koster 155 kroner og du skal
trekke fra 40 %**

NY PRIS BLIR 93 KRONER

LØSNING: $155 * 0,60 = 93,-$

EKSEMPEL – LEGGE TIL %

**Du har en vare som koster 130 kroner og du
skal legge til 30 %**

LØSNING: $130 * 1,30 = 169$

DIN TUR – LEGGE TIL %

**Du har en vare som koster 220 kroner og du
skal legge til 20 %**

Hva blir den nye prisen?

LØSNING

**Du har en vare som koster 220 kroner og du
skal legge til 20 %**

Ny pris er 264,-

Utregning: $220 * 1,20 = 264,-$

Prosentregning

Ønsker du mer prosentregning – se vår presentasjon på kurs-siden. Her finner du forklaringer og oppgaver.

Skatter og avgifter

Staten sine prosenter %

Statens inntekt kommer i form av skatter og avgifter som vi, privatpersoner og bedrifter, betaler

Hjemme

Skatt av inntekt og formue

Eiendomsskatt

Bilavgifter

Bedrift

Skatt av overskudd

Arbeidsgiveravgift

Merverdiavgift, MVA (moms)

Tollavgifter

Hva er merverdiavgift?

Merverdiavgift – MVA / mva – også kjent som moms

En avgift bedriften betaler til staten når de selger/kjøper varer og tjenester. Dette kaller vi

Utgående merverdiavgift - selger varer/tjenester

Inngående merverdiavgift - kjøper varer/tjenester

Differansen mellom utgående og inngående merverdiavgift gjøres opp med staten hver andre måned i året.

Hvor mye er merverdiavgiften?

Vi har tre mva satser:

Generell sats – 25% (Det meste; klær, sko, rørlegger, maling osv..)

Redusert sats – 15 % (Næringsmidler; mat)

Lav sats – 12% (Transport, kinobilletter)

Noen varer og tjenester, som aviser, bøker og undervisning, er unntatt fra moms (0%).

Når vi regner med MVA må vi bruke formelen nedenfor

Legge til mva på et produkt/ en pris/ en regning $\times 1,25$

Trekke fra mva på et produkt/ en pris/ en regning $: 1,25$

Husk at vi ALLTID bruker gange eller dele på 1,25 når vi regner med mva (eller 1,15 og 1,12)

Det er tre typer mva – 25 % - 15 % - 12 %
(og noen med 0 % - aviser, bøker, utdanning etc)

EKSEMPEL – LEGGE TIL MVA

Legge til mva på et produkt/ en pris/ en regning **x 1,25**

Trekke fra mva på et produkt/ en pris/ en regning **: 1,25**

Du har en vare du skal ha ut i butikken din. Du har regnet på hva den koster inn og hvilken fortjeneste du skal ha på varen (påslag).

Du har funnet ut at prisen du må ha for varen er 125 kroner

Det siste du må gjøre før du legger varen ut i hylla er å legge til mva.

$125 * 1,25 = 156,25$ + øre eller kroneavrunding i din favør = 157,-

EKSEMPEL – TREKKE FRA MVA

Legge til mva på et produkt/ en pris/ en regning $\times 1,25$

Trekke fra mva på et produkt/ en pris/ en regning $: 1,25$

Du har solgt en vare i butikken din til en kunde for 200 kroner. Hvor mye av beløpet er «ditt» og hvor mye er mva

$200 / 1,25 = 160$ er «dine»

Resten er mva (40,-) som staten skal ha

DIN TUR - OPPGAVE

Legge til mva på et produkt/ en pris/ en regning $\times 1,25$

Trekke fra mva på et produkt/ en pris/ en regning $: 1,25$

1. Du skal selge videre en vare du har kjøpt inn. Du har regnet ut at du må selv ha 170 kroner for den. Hva blir utprisen i butikk til kunden?
2. Du har gjort et salg på 450 kroner i kassen. Hvor mye av pengene er «dine», og hvor mye er mva?

LØSNING - OPPGAVE

Legge til mva på et produkt/ en pris/ en regning $\times 1,25$

Trekke fra mva på et produkt/ en pris/ en regning $: 1,25$

1. Du skal selge videre en vare du har kjøpt inn. Du har regnet ut at du må selv ha 170 kroner for den. Hva blir utprisen i butikk til kunden

Løsning: $170 * 1,25 = 212,50$

2. Du har gjort et salg på 450 kroner i kassen. Hvor mye av pengene er «dine», og hvor mye er mva?

Løsning: $450 / 1,25 = 360$ (dine penger) og 90 kroner i mva

Fortjeneste

Fortjeneste

Hvor mye en bedrift tjener på å selge en vare eller tjeneste finner en ved å regne ut bruttofortjenesten.

$$\text{Utpris} - \text{Innpris} = \text{Bruttofortjeneste}$$

Momsen er statens penger derfor må mva trekkes ut når vi skal regne fortjeneste. Regnskap er derfor alltid ***uten mva!***

HVA BESTÅR EN PRIS AV

- **INNPRIS MED ELLER UTEN MVA**
- **DITT PÅSLAG / FORTJENESTE / MARGIN / FAKTOR**
- **UTPRIS U. MVA**
- **UTPRIS INKL MVA**

Husk at alle påslag og fortjenester må regnes
UTEN mva!

EKSEMPEL

Vi kjøper inn en vare til 120 kroner fra leverandør inkl. mva. Vi skal finne ut hva varen skal koste i butikken. I dette eksemplet skal man legge på 30 % i fortjeneste

Sånn må vi gjøre det:

1. Trekke ut mva fra innkjøpspris $(120 / 1,25) = \underline{96 \text{ kroner}}$
2. Legge på vår fortjeneste: $96 * 1,30 = \underline{124,80 \text{ kroner}}$
3. Legge på mva ut til kunden: $124,80 * 1,25 = \underline{156 \text{ kroner}}$

BRUTTOFORTJENESTE (BF) – HUSK AT ALT ER UTEN MVA

Merverdiavgiften er ikke butikkens penger – staten eier mva – derfor regner vi aldri med mva når vi regner butikkøkonomi

BRUTTO FORTJENESTE I KR

Salgspris u/mva
- Innkjøpspris u/mva
<hr/>
= Bruttofortjeneste i kr

BRUTTO FORTJENESTE I %

Brutto fortjeneste i kr
<hr/>
Salgspris u/mva

$$\times 100 = \text{Brutto fortjeneste i \%}$$

Bruttofortjeneste - Eksempel

Salgspris eks mva.	kr.	300,-
<u>Innkjøpspris eks mva.</u>	<u>kr.</u>	<u>120,-</u>
Bruttofortjeneste:	kr.	180,-

Bruttofortjeneste i prosent:

$$\frac{\text{Bruttofortjeneste } 180.-}{\text{Salgspris eks.mva. } 300.-} * 100 = 60 \%$$

Bruttofortjeneste – din tur

Du selger et produkt for 400 kroner (utpris uten mva.),
du har kjøpt inn samme produkt for 175 kroner
(innpris uten mva)

Hva er bruttofortjenesten i kroner?

Hva er bruttofortjenesten i % ?

NB! Alle summer her er uten MVA

Bruttofortjeneste – Løsning

Du selger et produkt for 400 kroner (utpris uten mva.),
du har kjøpt inn samme produkt for 175 kroner
(innpris uten mva)

Hva er bruttofortjenesten i kroner?

$$400 - 175 = \underline{225 \text{ kroner}}$$

Hva er bruttofortjenesten i % ?

$$225 / 400 * 100 \% = \underline{56,25 \%}$$

SALG I BUTIKKEN

30 % på alle varer !!

Trekkes alltid av UTPRISEN til kunde – altså inkl. mva

SALG I BUTIKKEN – 30 % på alle varer

1. Salgsprisen i butikken er 600 kroner
2. Trekk da 30 % av denne prisen ($600 * 0,70 = \underline{420,-}$)
3. Trekk deretter av mva på den nye rabatterte salgsprisen for å finne utprisen uten mva ($420 / 1,25 = \underline{336,-}$)
4. Bergen bruttoforjenesten i kroner med å trekke fra innkjøpsprisen f.eks 100 kroner ($336 - 100 = \underline{226}$)

Fortjeneste - Refleksjonsoppgave

Hva vil det si dersom:

- Vi har varer som har lav fortjeneste
- Varer har varer som har høy fortjeneste

Fortjeneste

Høy fortjeneste – selge mindre mengder varer

Lav fortjeneste – selge større mengder varer

HJEMMEOPPGAVE - HANDELENS DAG

Du har i oppgave og planlegge hvilke tilbud du skal ha på Handelens Dag og kundene forventer «gode tilbud» og rabatter.

Produktene du selger koster deg 50 kroner i innkjøpspris uten mva per produkt. Normalt legger du på 150 kroner i påslag / fortjeneste på varen

REDEGJØR OG BEGRUNN:

Hvilken kampanje vil du kjøre på Handelens Dag?

Hvorfor har du landet på denne prisen og tilbudet ?

Hvordan vil du kommunisere tilbudet ut til kunden (markedsføringsbudskap)?

Hvilke konsekvenser kan det nye tilbudet / prisen få for deg som bedrift (positivt og negativt)?

HJEMMEOPPGAVE - TIPS

- **Bruk alt stoffet vi har gjennomgått i dagens presentasjon. Spol deg gjerne frem og tilbake!**
- **Reflekter og begrunn og tenk ulike alternativer for løsning før du velger «Hva skjer hvis jeg velger alternativ a, hva skjer hvis jeg velger alternativ b»**
- **Du må ikke vise utregninger dersom du ikke ønsker det - men det styrker argumentasjonen din og valgene dine**